

International Innovative Approaches in the Interaction of Authorities and Society: Experience for Ukraine

UDC: 351.851

DOI: <https://doi.org/10.15421/152247>

Honcharuk Vasyl

Ph.D. Student, <https://orcid.org/0000-0003-1119-0543>, 0960360000@i.ua
Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

Abstract

The specificity of the functioning of civil society in the democratic countries of the world lies in the recognition and use by states of the resource potential of society in the provision of high-quality and cost-effective social services through the development of innovative approaches. Widespread in the European society of charity and the provision of targeted and operational charitable assistance; non-political, that is, without the goal of gaining political power, representing and promoting the interests of different groups of the population; participation of citizens in decision-making. As a result, ensuring greater efficiency in making managerial decisions, taking into account the interests of various social groups, the active implementation of public control over the authorities and the effective fight against corruption.

In his study, the author focuses on innovative approaches in the interaction of government and civil society in the development of managerial decisions, effective tools for direct participation of the population in the formation and implementation of policies at all levels, in particular, participatory and deliberative, as well as individual bodies in the legislative or executive system. authorities responsible for coordinating the work of public authorities on issues of interaction with civil society structures. On the example of the European Union, an important element of the interaction of the supreme bodies of the EU with public institutions as one of the forms of communication with the public through public consultations is revealed.

At the same time, the institutional mechanisms of interaction between non-governmental organizations and the state can be represented by various institutions - parliaments, the government and its structural divisions, ministries, official advisory bodies within state structures and non-governmental organizations, agencies or departments, committees or subcommittees.

The author in the study reveals an alternative innovative approach in the interaction between the authorities and the community - this is an investment approach, which is an important strategy for public administration, since an active and sustainable civil society is one of the means of attracting citizens to the development of public policy. International experience confirms that in order to achieve this goal, many countries have created institutions whose purpose is to finance civil society.

Keywords: international awareness, innovation approach, community society, the European Union, the relationship between power and the community

Міжнародні інноваційні підходи у взаємодії влади і громади: досвід для України

Гончарук Василь

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)

Анотація

Специфіка функціонування громадянського суспільства в демократичних країнах світу полягає у визнанні та використанні з боку держав ресурсного потенціалу суспільства у наданні якісних та економічно ефективних соціальних послуг шляхом вироблення інноваційних підходів. Широко поширеними в європейському товаристві є благодійництва та надання адресної і оперативної благодійної допомоги; неполітичним, тобто без мети здобуття політичної влади, представленням та просуванням інтересів різних груп населення; участю громадян в ухваленні рішень. В результаті – забезпечення більшої ефективності прийняття управлінських рішень з врахуванням інтересів різних соціальних груп, активне здійснення громадського контролю за владою та проведення ефективної боротьби із корупцією

Автор статті у своєму дослідженні акцентує увагу на інноваційних підходах у взаємодії влади та громадянського суспільства у виробленні управлінських рішень, ефективних інструментах прямої участі населення у формуванні та реалізації політики на всіх рівнях, зокрема партисипативному та деліберативному, а також окремих органів у системі законодавчої або виконавчої влади, відповідальних за координацію роботи органів публічної влади з питань взаємодії зі структурами громадянського суспільства. На прикладі Європейського Союзу розкривається важливий елемент взаємодії вищих органів ЄС з громадськими інституціями як однієї з форм комунікацій із громадськістю шляхом публічних консультацій.

При цьому, інституційні механізми взаємодії неурядових організацій та держави можуть бути представлені різними інститутами – парламентами, урядом та його структурними підрозділами, міністерствами, офіційними консультативними органами в складі держструктур і неурядових організацій, агентствами або управліннями, комітетами або підкомітетами.

Автор в дослідженні розкриває альтернативний інноваційний підхід у взаємодії влади та громади – це інвестиційний, який є важливою стратегією державного управління, оскільки активне і стійке громадянське суспільство є одним із засобів залучення громадян до вироблення державної політики. Міжнародний досвід підтверджує, що для досягнення цієї мети, багато країн створили інститути, метою яких є фінансування громадянського суспільства.

Ключові слова: міжнародний досвід, інноваційні підходи, громадянське суспільство, Європейський Союз, взаємодія влади і громади

Стаття надійшла / Article arrived: 17.11.2022

Схвалено до друку / Accepted: 28.12.2022

Вступ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Особливість міжнародного досвіду полягає у визнанні та використанні з боку держави ресурсного потенціалу суспільства, наданні якісних та економічно ефективних соціальних послуг шляхом вироблення інноваційних підходів, поширенні благодійництва та надання адресної і оперативної благодійної допомоги; неполітичним, тобто без мети здобуття політичної влади, представленням та просуванням інтересів різних груп населення; участю громадян в ухваленні рішень і, як результат, забезпечення більшої ефективності цих рішень з огляду на врахування інтересів різних соціальних груп; здійсненням громадського контролю за владою та проведення ефективної боротьби із корупцією (Мельник, 2019, с. 119).

Вітчизняні науковці вбачають суттєву різницю між американською та європейською стратегіями громадянського суспільства. На їх думку, американська модель заснована на ліберально-конституційній демократії, для якої характерне громадянське суспільство (Краснопольська, 2015; Мельник, 2019; Сенча, 2020). Її особливістю є поділ влади, інституціалізоване вето, двопалатний парламент. Партії, при цьому, функціонують як електоральні апарати, які висувують кандидатів на вибори, а у міжвиборчий період найбільш значніше впливають на владу позапартійні об'єднання (громадські асоціації, групи спеціальних інтересів, що лобіюють конкретні галузі, регіони і т.д.).

Європейська модель взаємодії держави та громадянського суспільства базується на постулаті суверенної демократії, заснованої на владі народу, яка характерна для Європи. Провідну роль у взаємодії держави та громадянського суспільства тут відіграють партії. Групи тиску діють або через них, або через механізми виходу безпосередньо на уряд (Краснопольська, 2015, с. 34). У нашому дослідженні розкриємо особливості інноваційних підходів взаємодії влади і громади, їх позитивні та негативні тенденції, акцентуємо увагу на їх ціннісним аспектах для запровадження в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання взаємодії влади та громади, особливо в умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови держави, потребує ґрунтового дослідження міжнародного досвіду та його узагальнення для імплементації в Україні. Теоретичною основою дослідження є наукові праці таких зарубіжних учених як: К. Allen, G. Almond, A. Arato, R. Aron, F. Braudel, Y. Habermas, T. Gabler, F. von Hayek, E. Gellner, J. Le Hoff, R. Dahrendorf, J. Keen, D. Osborn, C. Popper, A. Toynbee, A. Turenne, G.

Schmidt та ін.

Серед праць українських вчених, які займаються питаннями демократизації публічно-владних відносин, питаннями публічного менеджменту, сутності та функціонування громадянського суспільства, є праці В. Андрушенка, В. Бакуменка, В. Бебика, Т. Бутирська, О. Валевський, В. Голубь, Л. Гонюкова та ін. Науковий і практичний інтерес до питання взаємодії влади та громади зумовлений зростанням ролі громадянина в житті країни в умовах подальшої демократизації українського суспільства та державності, розвитку інформаційного суспільства. Вони є основним чинником збереження балансу, рівноправності, взаємної відповідальності у відносинах між особами, суспільством і державою з метою побудови партнерських відносин в умовах війни та повоєнній відбудові держави.

Метою статті є дослідження міжнародного досвіду щодо взаємодії влади та громади та його узагальнення для імплементації в Україні на засадах інноваційних підходів в умовах глобальних викликів та загроз, серед яких пандемія, зміна кліматичних умов життя населення, глобальні екзогенні та ендегенні катастрофи, а також війни.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Дієвим інноваційним підходом для стимулювання розвитку громадянського суспільства у демократичних країнах світу є утворення консультативно-дорадчих органів як ефективного інструменту прямої участі населення у формуванні та реалізації політики на всіх рівнях, а також окремих органів у системі законодавчої або виконавчої влади, відповідальних за координацію роботи органів публічної влади з питань взаємодії зі структурами громадянського суспільства (Сенча, 2020, с. 173). Зокрема, в ЄС важливим елементом функціонування громадянського суспільства і його взаємодії з владою є розвиток механізмів публічних консультацій між вищими органами ЄС та громадськими інституціями як однієї з форм комунікацій із громадськістю (Сенча, 2020, с. 171).

При цьому, у взаємодії неурядових організацій та держави можуть бути представлені різними інститутами:

1) парламент - спеціальним комітетом, що займаються питаннями неурядових громадських організацій (далі – НУО), (наприклад, у Німеччині в структурі Комітету зі справ родини, літніх громадян, жінок і молоді функціонує Підкомітет по цивільній активності, в Угорщині - Комітет з підтримки організацій громадянського суспільства (далі – ОГС));

2) уряд та його структурні підрозділи (в Угорщині ще у 1998 р. при апараті прем'єр-міністра був створений Департамент по зв'язкам із ГС);

3) міністерства (найпоширеніша форма інституціонального співробітництва із НУО, яка відповідає численним функціям держави у відношенні НУО, включаючи фінансування, забезпечення участі громадських організацій у розробці політики, надання інших видів підтримки);

4) офіційні консультативні органи в складі держструктур і неурядових організацій (Рада уряду Республіки Словаччина по роботі з НУО, Датський комітет добровольчої роботи при Міністерстві соціальних питань);

5) агентства або управління, що діють під егідою окремих міністерств (Краснопольська, 2015, с. 37). Приклад такої різноманітності інноваційних підходів у взаємодії влади та громади представлено в таблиці 1.

Табл. 1

Інституціональні механізми стимулювання розвитку громадянського суспільства (на прикладі країн світу)

(за джерелами: Краснопольська, 2015; Мельник, 2019; Сенча, 2020)

Країни	Інституціональні механізми стимулювання розвитку ГС	Інструменти реалізації
1	2	3
Великобританія	окреме міністерство з питань реалізації та моніторингу державних програмних документів щодо сприяння недержавному сектору	координація роботи міністерств щодо співпраці з інститутами громадянського суспільства
Данія, Польща, Угорщина	міністерські бюро з реалізації та моніторингу державних програмних документів щодо сприяння недержавному сектору	координація роботи міністерств щодо співпраці з ГС
Естонія, Латвія	парламентські комітети з питань моніторингу виконання програм сприяння розвитку громадянського суспільства	виконання програм сприяння розвитку громадянського суспільства
Канада, Нідерланди	громадянські форуми	незалежна платформа участі у прийнятті рішень державного рівня
Німеччина	громадські журі	громадська участь у прийнятті рішень на рівні федеральних земель і місцевих громад
Хорватія	урядове бюро з питань моніторингу виконання програм сприяння розвитку ГС	Координація роботи міністерств щодо співпраці з ГС
Чехія	урядова рада у справах неурядових неприбуткових організацій (постійно діючий консультативний, ініціативний та координаційний органу)	створенням сприятливих умов для існування та діяльності неурядових організацій, підготовка рекомендацій для уряду щодо субсидювання недержавного сектору
США	публічно-приватні дорадчі комітети і спеціалізовані комісії	участь у місцевому демократичному управлінні
	волонтерська діяльність	пряма участь населення у місцевих заходах
	форуми для обговорення стратегічних планів розвитку міст	демократична участь місцевого рівня
	наглядні ради	участь членів територіальних громад у допомозі владі під час надзвичайних криз
	громадські ради (громадські дорадчі комітети)	альтернатива громадським слуханням у системі здійснення самоврядних функцій
	навчання та підвищення кваліфікації керівників та членів громадських рад і комісій, представників волонтерського руху	формування резерву державного управління

Загалом, у таких державах, як Бельгія, Данія, Італія, Канада, Мальта, Нідерланди, Німеччина, Польща, Румунія, США, Франція, Фінляндія, Шотландія використовується також велика кількість методів громадського контролю представницьких органів влади (Кулешов, 2020, с. 31).

Співпраця органів влади та громад на сьогодні регулюється Міжнародними зобов'язаннями та стандартами у сфері сприяння розвитку громадянського суспільства. Роль ГС у розвитку суспільно-політичних процесів у державі, гарантії діяльності ОГС та ключові принципи їх взаємодії з державою, викладені у ряді широко визнаних конвенцій: Конвенція про свободу асоціації та захист права на організацію № 87 1948 р.; Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.; Конвенція ООН проти корупції; Конвенція про права осіб з інвалідністю; Конвенція Ради Європи про доступ до офіційних документів 2009 р.

Важливе значення для розвитку громад мають міжнародні правові акти у цій сфері, до яких можна віднести:

- Резолюція Ради ГА ООН з прав людини Л/НКС/КЕ8/24/21 «Простір громадянського суспільства: створення та підтримка в законодавстві та на практиці безпечного й сприятливого середовища» 2013 р., Л/НКС/КЕ8/27/31 «Простір громадянського суспільства» 2014 р. та настанова ООН «Захист та підтримка громадського простору» 2020 р.;

- Кодекс кращих практик участі громадськості у процесі прийняття рішень, ухвалений Конференцією міжнародних неурядових організацій Ради Європи 2009 р. (переглянутий 2019 р.);

- Резолюція Генеральної Асамблеї ООН Л/КЕ8/70/1 «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» 2015 р.;

- Рекомендація СМ/КЕС(2007)14 Комітету Міністрів Ради Європи щодо правового статусу неурядових організацій в Європі 2007 року;

- Спільні рекомендації Венеціанської Комісії та Бюро демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ з питань свободи об'єднань 2014 р.;

- Керівні принципи щодо громадської участі у процесі прийняття політичних рішень, прийняті Комітетом Міністрів Ради Європи 2017 р.;

- Рекомендація СМ/Кес(2018)11 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо необхідності посилення захисту і сприяння простору для громадянського суспільства в Європі 2018 р.;

- Рекомендація СМ/Кес(2018)4 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо участі громадян у місцевому публічному житті 2018 р.

Ще одним інноваційним підходом у взаємодії влади та громади в демократичних країнах світу є запровадження інвестиційного механізму, який є важливою стратегією державного управління, оскільки активне і стійке громадянське суспільство є одним із засобів залучення громадян до вироблення державної політики. Як показує міжнародний досвід для досягнення цієї мети, багато країн створили інститути, метою яких є фінансування громадянського суспільства, територіальних громад зокрема.

Ці інституції (фонди) мають безліч різних форм, але всі вони мають спільну мету – інвестування у громадянське суспільство. Відмінною рисою більшості фондів громадянського суспільства є те, що вони переважно надають інституційні гранти, і лише незначну частину грантів на виконання проектів.

Інституційні гранти надаються для організаційного розвитку окремих організацій та для підтримки ініціатив які мають значення для певного напрямку державної політики, а також в інноваційні (проектні) ідеї (Угода про асоціацію, 2014).

Конкуруючи організації громадянського суспільства мають можливість більш ефективно знаходити різні джерела фінансування, реалізувати свої статутні цілі, і є більш стійкими, коли джерела фінансування зменшуються. Даний аналіз порівнює різні моделі фондів громадянського суспільства, які можуть бути корисні для українського громадянського суспільства та представників українського уряду, які прагнуть досягти аналогічних цілей.

Для порівняльного аналізу використані Фонди громадянського суспільства в Азербайджані, Албанії, Хорватії, Естонії та Угорщини. В кожній країні створені наступні фонди:

- в Албанії, Агентство з підтримки громадянського суспільства було створено з метою сприяння сталому розвитку громадянського суспільства і створенню сприятливих умов для громадських ініціатив, спрямованих на благо і в інтересах громадськості;

- в Азербайджані, Рада щодо державної підтримки НУО при Президентові Азербайджанської Республіки (Рада НУО) є органом, покликаним служити як «міст» між ОГС та державними органами, а також інструментом для надання фінансової та технічної підтримки ОГС в Азербайджані, а також допомогти ОГС в їх законодавчих ініціативах.

- у Хорватії, Національний фонд розвитку громадянського суспільства був створений з метою надання фінансування на розвиток громадянського сектора. Він вважається самим інноваційним і успішним. Інші країни дуже полюбилися посилатися на фонд Хорватії та його досвід при створенні аналогічних фондів. В Естонії, Національний фонд громадянського суспільства був створений для надання фінансової підтримки для розвитку громадянського сектора, для вирішення міжгалузевих проблем, та на реалізацію Концепції розвитку громадянського суспільства, а також підвищення професійних навичок та компетенції естонських ОГС;

- в Угорщині, Національний громадянський фонд був створений з метою збільшення державної підтримки ОГС та підтримки діяльності малих організацій, які мали менше можливостей для отримання грантів на виконання проєктів. Він був замінений в грудні 2011 року Фондом національного співробітництва (Угода про асоціацію, 2014).

Найбільш важливі особливості та загальні тенденції у діяльності фондів громадянського суспільства:

- Фонди були створені через визнання урядами важливості сталого громадянського суспільства;

- Фонди громадянського суспільства, в цілому, створюються, коли уряди визнають важливість громадянського суспільства для стабільної і демократичної держави і відмічають відсутність достатніх фінансових ресурсів для розвитку сектора.

Починаючи з кінця 1990-х років, коли іноземне фінансування було значно скорочено, і інші джерела фінансування (особливо приватна підтримка і дохід від господарської діяльності) були ще недостатньо популярними, уряди зрозуміли, що фінансова стійкість сектора громадянського суспільства опинилася під загрозою. В результаті, уряди створили фонди для підтримки розвитку громадянського суспільства та зміцнення потенціалу ОГС шляхом надання інституційної та програмної підтримки.

Тим самим, уряди також прагнули щоб ОГС залишалися незалежними у своїй діяльності і продовжували надавати соціальні послуги, залучали громадян в управління та прийняття рішень, а також мали на меті їх перетворення в більш стійкі інституції. Фонди є важливими ресурсами для невеликих організацій, місцевих ініціатив і творчих проєктів, які мають обмежені фінансові можливості.

В Угорщині та Естонії, громадянське суспільство залежало від конкретних проєктів і грантів та мало обмежений доступ до

інституційного фінансування. Фонди були створені, щоб заповнити цю прогалину. В Азербайджані, поштовхом до розробки механізму фінансування для громадянського суспільства стало членство Азербайджану в Раді Європи і впливу західних моделей взаємодії ОГС з урядом. Уряд Азербайджану також побачив надання фінансування як спосіб мінімізувати вплив іноземних донорів над місцевими ОГС (Угода про асоціацію, 2014).

У Хорватії, створення фонду було частиною стратегічного підходу, спрямованого на децентралізацію державного фінансування, заснованого на загальних принципах. У той час як міністерства та урядові установи продовжують відповідати за фінансування проєктів ОГС в своїх сферах, Фонд почав надавати гранти для зміцнення ОГС інституційно і підтримувати місцеві ініціативи, які не потрапляють в сферу відповідного міністерства. Крім надання фінансів для ОГС, державні кошти відіграють важливу роль у сприянні налагодження партнерства між урядом і організаціями громадянського суспільства для досягнення загальних цілей та вносять свій вклад в стійке громадянське суспільство.

Розвиток фонду є спільним процесом, в якому уряд прагне зробити внесок у розвиток громадянського суспільства і населення в цілому. Розвиток всіх європейських фондів, приведених в цьому документі був результатом спільних зусиль, в яких уряди залучили широкий спектр ОГС на всіх етапах розробки документів з питань політики і правових норм, які забезпечують основу для таких фондів. Участь ОГС важлива для почуття власності і легітимності створення фонду, більш того, за участі ОГС реальні потреби сектора можуть бути визначені і пріоритети фінансування можуть бути краще ідентифіковані.

Загальні методи залучення ОГС та громадськості включають в себе, як показано в Естонії, оприлюднення робочих документів або проєктів в Інтернеті, сприяючи отриманню зворотного зв'язку від зацікавлених сторін, і проведенню громадських слухань та заходів, в яких ідеї і підходи представлені для коментарів. Адресні зустрічі з ОГС, особливо ті, які проводились в регіонах, сприяли тому, що процес включав в себе коментарі з боку всіх зацікавлених сторін, а не тільки великих гравців. Це також звичайна практика, щоб створити певну робочу групу, через яку представники ОГС можуть брати участь в процесі, як, наприклад, в Албанії. Хоча, мета цього процесу полягає в створенні успішного фонду, сам процес є теж цінним. Він встановлює підходи до співпраці між урядом та ОГС, які можуть

служити в якості прецеденту, коли виникають майбутні завдання або проблеми.

У той час як європейські фонди, обговорювані в цьому документі були результатом спільних процесів, в Азербайджані, Рада ОГС була створена постановою уряду після вивчення передового міжнародного досвіду та проведення порівняльних досліджень. Співпраця з ОГС залишається важливим протягом всього існування фондів і сприяє перегляду потреб і зміні пріоритетів. На основі зворотного зв'язку від громадянського суспільства конкурсна документація може бути відполірована, процедурні труднощі можуть бути усунені, і пріоритети можуть бути адаптовані до потреб громадянського суспільства.

Фонди є частиною більш загальної стратегії щодо поліпшення громадянського суспільства і його відносин з урядом і громадянами. Більшість фондів створені як частина більш загальної стратегії щодо розвитку громадянського суспільства і налагодження його відносин з урядом і громадянами. Ці стратегії або концепції є основою для створення фондів і, як правило, є політичними/законодавчими документами, які приймаються урядом або законодавчим органом. У них викладені загальні рамки для взаємодії держави з ОГС і шляхи підтримки фонду у виконанні цього завдання. Часто, після прийняття стратегій / концепцій, уряд приймає акти, спеціально призначені для створення фонду, визначення його правового статусу, внутрішніх структур управління, а також діяльності. Як правило, як політичні, так і законодавчі документи розробляються на основі участі, в яких уряд і громадянське суспільство працюють разом над проектом кінцевого продукту (Угода про асоціацію, 2014).

Правовий статус фондів може бути різним, але всі вони користуються певним ступенем незалежності у функціонуванні. Деякі з фондів чітко засновані в рамках публічного права, а інші мають змішану форму – засновані державною установою в правовій формі приватного права.

В Азербайджані, Рада НУО вважається «спеціалізованою установою» і є юридичною особою публічного права, створеною та діючою на підставі указу Президента.

В Албанії Агентство є центральною бюджетною державною установою. В Угорщині, Національний громадський фонд отримував державні бюджетні асигнування та діяв під егідою Міністерства державного управління та юстиції. З іншого боку, фонди також можуть бути створені у формі фонду.

В Естонії, Фонд є «некомерційною юридичною особою приватного права, що

діє в інтересах суспільства», який створений міністром внутрішніх справ. А в Хорватії Національний фонд є громадським фондом, зареєстрованим в реєстрі Фондів.

У той час як більшість фондів громадянського суспільства отримують основне фінансування з державного бюджету, вони створюються для роботи з різним ступенем незалежності від уряду. Наприклад, в Естонії міністр внутрішніх справ виступив в якості засновника Національного фонду. Як такий, він несе відповідальність за затвердження та внесення змін до Статуту. Крім цього, Міністерство внутрішніх справ не має права втручатися безпосередньо в діяльності Фонду. Внутрішня структура управління з проаналізованих фондів в цілому складається із стратегічних органів, виконавчих органів (виконавчих директорів) і персоналу («співробітники»), що адмініструють кошти.

Стратегічні органи (наглядові ради / управління / ради і т.д.) складаються з представників громадянського суспільства та урядовців. Таким чином, уряд надає фонду нагляд через своїх представників, але фонд здатний приймати самостійні рішення щодо своїх пріоритетів і діяльності. Крім того, залучення представників ОГС у прийняття рішень органу є не менш важливим, як і відбір членів органів управління на основі певних професійних критеріїв і забезпечення фонду персоналом, підготовленим належним чином. Процедури прийняття рішень щодо надання грантів можуть здійснюватися як постійними органами, так і тимчасовими, створеними для конкретного конкурсу, та складатись із експертів і з представників ОГС, що беруть участь в оцінці якості проектів. При вирішенні питання, щоб дати конкретний грант, фонди повинні проводити відкритий прозорий конкурс відповідно до детальних процедур, описаних в оголошенні конкурсу, а саме – технічні та програмні вимоги, а також конкретні терміни, коли ОГС будуть повідомлені щодо прийняття рішення по поданим пропозиціям (Угода про асоціацію, 2014).

Принципово важливо забезпечити достатню кількість коштів для створення фонду, постійного і передбачуваного доходу протягом його діяльності. Стабільний дохід має важливе значення, оскільки він допомагає забезпечити безперервне і незалежне функціонування організації. Проте, створення фонду не тягне за собою виведення коштів з інших державних органів, але він повинен доповнювати надане державою фінансування. Велика частина коштів надходять з державного бюджету, як наприклад, у Хорватії, де близько 90-95% від загального

обсягу доходів надходить з державного бюджету і азартних ігор. У випадку Албанії – це прямо передбачено законом, що державна підтримка не може бути менше, ніж в попередньому році. Ще одна характеристика, яка допомагає фондам громадянського суспільства підтримувати автономію і незалежність, є можливість отримання інших доходів, крім доходів з державного бюджету. Інші типові джерела доходу включають приватні пожертвування і доходи від господарської діяльності. Крім приватних пожертвувань, Національний фонд в Естонії може отримати цільове фінансування на певні проекти від інших донорів. Наприклад, Фонд уклав контракт з EMT Corporation для надання підтримки на розвиток ресурсів ОГС. У Хорватії, Фонд отримав фінансування від іноземних донорів, в тому числі USAID, ПРООН, DFID і Фонду Мотта.

В Угорщині, активи припинених фондів і некомерційних організацій можуть бути передані до Фонду національної співпраці, якщо їх установчий статут не регулює це питання інакше. Важливість альтернативних ресурсів є цікавим в Албанії, де невитрачені кошти, що виділяються державою, автоматично передаються назад в державну казну в кінці фінансового року, в той час як інші джерела можуть бути перенесені Агентством на наступний рік. Єдиним винятком є Азербайджан, де немає підстав для отримання коштів з інших джерел і Рада НУО повністю фінансується з державного бюджету.

Більшість фондів має три основні функції:

- 1) вони надають організаційну підтримку;
- 2) підтримку на виконання проектів;
- 3) вносять вклад в розвиток сектора за допомогою різних заходів, таких як тренінги, семінари та дослідження.

Практики фінансування відрізняються від країни до країни – деякі фонди надають малі гранти тисячам ОГС (наприклад, Угорщина, де були підписані більше 12 тис. контрактів в 2010 році), в той час як інші зосереджені на стратегічних напрямках, щоб максимізувати вплив фінансової підтримки (як хорватський фонд, який підтримує менше – близько 200 організацій громадянського суспільства, але з відносно значним фінансуванням). У будь-якому випадку, для усіх фондів важливо мати чітку стратегію щодо того, як вони прагнуть досягати свою головну мету і визначати короткострокові і довгострокові пріоритети (Угода про асоціацію, 2014).

В Албанії уряд визначає свої пріоритети для фінансування. Те ж саме відбувається і в Азербайджані, де уряд прагне надавати гранти в тих областях, які традиційно не фінансуються міжнародними донорами.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Таким чином нами здійснений аналіз міжнародного досвіду щодо у взаємодії влади та громади з погляду імплементації в Україні. Серед запровадження інноваційних підходів доцільно відмітити активно діючих два – волонтерський, який запроваджується у вигляді благодійних об'єднань, організацій, фондів, заснованих громадянською спільнотою, та інвестиційного та проектного, заснованих демократичними державами для підтримки ініціатив громадянського суспільства у рівних пропорціях.

В розвинених демократичних країнах загальна стратегія і пріоритети визначаються головним керівним органом фонду, як наприклад в Угорщині, де стратегія Фонду та принципи фінансування прийняті Радою Фонду. Фонди є особливо важливими в кожній країні, оскільки вони є ресурсом для «інституційного фінансування», фінансування, яке підтримує загальні операції ОГС, а не використовується для компенсації деяких необхідних заходів. У той час як діяльність на основі виконання проектів, як правило, є основною формою доходу для більшості ОГС, вони обмежують стійкість ОГС. Так наприклад, проектний підхід змушує ОГС жити «від зарплати до зарплати». ОГС можуть бути фінансово здоровими при реалізації гранту, але його енергія повинна бути спрямована на розробку довгострокової стратегії, інвестицій в організаційний розвиток, або впровадження ініціативи для всього сектору.

Зарубіжний досвід вже частково може бути імплементований в вітчизняну практику, зокрема з початку війни 2014 року активно діють волонтерські благодійні фонди, об'єднання, організації, які під час повномасштабної війни стають міжнародними, в тісній співпраці з зарубіжними партнерами допомагають як ЗСУ, так і цивільному населенню, що перебуває в зоні активних бойових дій, чи евакуйованим тимчасово переміщеним особам. Інвестиційний та проектний підходи є цікавими і корисними для впровадження в українську практику, що стане наступною темою нашого дослідження.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Венцель, В. (2021). *Європейська система місцевого самоврядування та український контекст*. Відновлено з <https://decentralization.gov.ua/news/14397>
- Керівні принципи щодо громадської участі у процесі прийняття політичних рішень. (2017, Вересень 27). *Комітет міністрів Ради Європи*. (1295 засідання заступників міністрів). Відновлено з <https://rm.coe.int/guidelines-on-civil-participation-in-political-decision-making/168076e135>
- Краснопольська, Т. М. (2015). *Взаємодія громадянського суспільства та правової держави*. (Навч.-метод. посібник). Одеса: Фенікс.
- Кулешов, В. В. (2020). Методи громадського контролю представницьких органів влади: зарубіжний та вітчизняний досвід. *Державне управління та місцеве самоврядування*, 3(46), 24-35.
- Мельник, Л. А. (2019). Європейський досвід ефективної взаємодії держави та інститутів громадянського суспільства. *Інвестиції: практика та досвід*, 4, 20-31. Відновлено з http://www.investplan.com.ua/pdf/4_2019/20.pdf
- Мороз, О. М. (2015). *Правові форми взаємовідносин держави і громадських об'єднань в Україні в епоху глобалізації*. (Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук). Львівський державний університет внутрішніх справ.
- Сенча, С. А. (2020). Аналіз можливості адаптації досвіду зарубіжних країн для стимулювання розвитку громадянського суспільства в Україні. *Право та державне управління*. Відновлено з http://pdujournal.kpu.zp.ua/archive/1_2020/tom_2/28.pdf
- Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони*. (2014). Відновлено з [http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_UkraineEU_Association_Agreement_\(body\).pdf](http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_UkraineEU_Association_Agreement_(body).pdf)
- Участь громадськості в процесі прийняття рішень. Огляд стандартів та практик у країнах – членах Ради Європи*. (2016). Відновлено з https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/rubrik_rekomehdation/civik_Europe_2016.pdf

REFERENCES

- Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their member states, on the other hand*. (2014). Retrieved from [http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_UkraineEU_Association_Agreement_\(body\).pdf](http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_UkraineEU_Association_Agreement_(body).pdf)
- Guidelines for public participation in the process of making political decisions. (2017, September 27). *Committee of Ministers of the Council of Europe*. (1295 meeting of deputy ministers). Retrieved from <https://rm.coe.int/guidelines-on-civil-participation-in-political-decision-making/168076e135>
- Krasnopolska, T. M. (2015). *Interaction of civil society and the rule of law*. (Educational and methodological manual). Odessa: Phoenix.
- Kuleshov, V. V. (2020). Methods of public control of representative authorities: foreign and domestic experience. *State administration and local self-government*, 3(46), 24-35.
- Melnyk, L. A. (2019). European experience of effective interaction between the state and institutions of civil society. *Investments: practice and experience*, 4, 20-31. Retrieved from http://www.investplan.com.ua/pdf/4_2019/20.pdf
- Moroz, O. M. (2015). *Legal forms of relations between the state and public associations in Ukraine in the era of globalization*. (Dissertation for obtaining the scientific degree of candidate of legal sciences). Lviv State University of Internal Affairs.
- Public participation in the decision-making process. Review of standards and practices in the member countries of the Council of Europe*. (2016). Retrieved from https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/rubrik_rekomehdation/civik_Europe_2016.pdf
- Sencha, S. A. (2020). Analysis of the possibility of adapting the experience of foreign countries to stimulate the development of civil society in Ukraine. *Law and public administration*. Retrieved from http://pdujournal.kpu.zp.ua/archive/1_2020/tom_2/28.pdf
- Wenzel, V. (2021). *The European system of local self-government and the Ukrainian context*. Retrieved from <https://decentralization.gov.ua/news/14397>